

XVII.5 Stabilita stacionárních řešení autonomních soustav

Uvažujme soustavu

$$(*) \quad \mathbf{x}'(t) = \mathbf{g}(\mathbf{x}(t)),$$

kde $\mathbf{g}$ je zobrazení třídy $\mathcal{C}^1$ definované na otevřené množině $G \subset \mathbf{R}^n$ s hodnotami v $\mathbf{R}^n$.

Definice. Řekneme, že $\mathbf{a} \in G$ je **stacionární bod rovnice** (*), jestliže $\mathbf{g}(\mathbf{a}) = \mathbf{o}$.

Definice. Řekneme, že stacionární bod $\mathbf{a} \in G$ rovnice (*) je

- (i) **stabilní**, jestliže pro každé $\varepsilon > 0$ existuje $\delta > 0$ takové, že pro každé maximální řešení $\mathbf{x}$ rovnice (*) splňující $\|\mathbf{x}(0) - \mathbf{a}\| < \delta$ platí:
  - $\mathbf{x}$ je definováno na otevřeném intervalu obsahujícím interval $\langle 0, +\infty \rangle$;
  - $\|\mathbf{x}(t) - \mathbf{a}\| < \varepsilon$ pro všechna $t \in \langle 0, +\infty \rangle$;
- (ii) **nestabilní**, jestliže není stabilní;
- (iii) **asymptoticky stabilní**, jestliže je stabilní a existuje $\Delta > 0$ takové, že pro každé maximální řešení $\mathbf{x}$ rovnice (*) splňující $\|\mathbf{x}(0) - \mathbf{a}\| < \Delta$ platí $\lim_{t \rightarrow +\infty} \mathbf{x}(t) = \mathbf{a}$.

Věta 14. *Nechť $\mathbb{A} \in M(n \times n)$.*

- (i) *Stacionární bod $\mathbf{o}$ rovnice $\mathbf{x}' = \mathbb{A}\mathbf{x}$ je asymptoticky stabilní, právě když $\operatorname{Re} \lambda < 0$ pro každé vlastní číslo λ matice $\mathbb{A}$.*
- (ii) *Stacionární bod $\mathbf{o}$ rovnice $\mathbf{x}' = \mathbb{A}\mathbf{x}$ je stabilní, právě když pro každé vlastní číslo λ matice $\mathbb{A}$ platí buď $\operatorname{Re} \lambda < 0$, nebo $\operatorname{Re} \lambda = 0$ a násobnost vlastního čísla λ je rovna $n - h(\lambda \mathbb{I} - \mathbb{A})$.*

Věta 15 (Ljapunovova věta). *Nechť $\mathbf{a}$ je stacionární bod rovnice (*). Označme*

$$\mathbb{A} = \left(\frac{\partial g_i}{\partial x_j}(\mathbf{a}) \right)_{\substack{i=1..n \\ j=1..n}}.$$

Pak platí:

- (i) *Jestliže pro každé vlastní číslo λ matice $\mathbb{A}$ platí $\operatorname{Re} \lambda < 0$ (tj. je-li $\mathbf{o}$ asymptoticky stabilní pro $\mathbf{x}' = \mathbb{A}\mathbf{x}$), pak $\mathbf{a}$ je asymptoticky stabilní stacionární bod rovnice (*).*
- (ii) *Jestliže alespoň jedno vlastní číslo matice $\mathbb{A}$ má kladnou reálnou část, pak je $\mathbf{a}$ nestabilní stacionární bod rovnice (*).*